

Н.Г.Иванова

Рус. *онимный, онимический, онимичный* – укр. *онімний, онімічний, оніміїний*

Анализ узуально существующих суффиксальных производных русских терминов на -оним обратил наше внимание на неопределеную, множественную словообразовательную мотивацию прилагательных на -ическ(ий), -ичн(ый), -н(ый), приводящую к терминологической нечеткости, рекомендации по устанению которой приводятся в этой статье.

Известно, что прилагательные на -ический, -ичный являются словообразовательными синонимами [6:272]. В результате анализа словообразовательного гнезда терминов на -оним, представленных в словаре А.Н.Тихонова [8:71, 603, 724, 728; 9:105, 244], получены данные, как подтверждающие эту мысль, так и свидетельствующие о множественности

словообразовательной структуры прилагательных на -ическ(ий), построенной, по словам А.Н.Тихонова, на базе разных лексических значений производящих [8:29]. Ниже приводится таблица, по вертикали в которой расположены прилагательные на -ическ(ий) (группа А) и на -ичн(ый) (группа Б), а по горизонтали указаны суффиксы, которые содержат их мотивирующие.

		0	-иј(а)	-ик(а)
А	антонимический	+	-	-
	метонимический	-	+	-
	омонимический	+	+	+
	паронимический	+	-	-
	патронимический	-	+	-
	синонимический	+	+	+
	топонимический	+	+	+
Б	антонимичный	+	-	-
	метонимичный	-	+	-
	омонимичный	+	-	-
	синонимичный	+	-	-

А.Н.Тихонов считает, что лексические значения прилагательных на -ическ(ий) и на -ичн(ый) очень близки друг к другу и вполне уживаются в семантической структуре одной лексемы [8:29]. Тем не менее Н.В.Подольская предлагает рассматривать прилагательные на -ическ(ий) как производные от существительных с суффиксом -ик(а), а прилагательные на -н(ый) - как мотивированные термином на -оним: прилагательные на -ичн(ый) в ее системе не представлены [5:12]

С подобной проблемой столкнулись украинские ономасты, и еще в 60-ые годы В.В.Нимчук высказал идею (со слов самого В.В.Нимчука в беседе с автором), получившую дальнейшее развитие в трудах Д.Г.Бучко, И.И.Ковалика, А.С.Стрыжака, М.Л.Худаши и др., о разграничении значений суффиксов -ічн(ий), -ійн(ий), -н(ий) в прилагательных типа *топонімічний*, *топоніміїний*, *топонімний*. И.И.Ковалик считает необходимым: «Від назв

ономастичних дисциплін на -ік(а) слід утворювати відносні прикметники за допомогою прикметникового суфікса -іч-н-ий (антропоніміка - антропонімічний), і одночасно у відносних прикметникових утвореннях до назв типу антропонім приєднувати прикметниковий суфікс -н(ий) (антропонім - антропонімний). В результаті такого паралельного ономастичного похідного терміноутворення складається така систематизована картина термінних найменувань: антропоніміка - антропонімічний, антропонім - антропонімний; топоніміка - топонімічний, топонім - топонімний... Цим самим ми терміно розмежовуємо об'єктивні лінгвальні факти із лінгвістичними поняттями про них. В результаті утворюватимуться словосполучення типу антропонімі, топонімі, гідронімі... утворення, але антропонімічні, топонімічні, гідронімічні... дослідження тощо» [3:25].

Прилагательные на -ічн(ий) со значением «той, що належить до певного розділу ономастики» мотивированы с суффиксом -ік(а) со значением «розділ ономастики, який вивчає цей клас або тип назв»; прилагательные на -ійн(ий) со значением «той, що належить до цієї сукупності власних імен» произведены от существительного с суффиксом -іі(а) со значением «сукупність власних імен»; прилагательные на -н(ий) со значением «той, що належить до цього оніма» образованы от самого термина на -оним (см. также [4:1]). Так, у А.С.Стрыжака встречаем: *етнонімна підсистема* [7:5], *відетнонімний хоронім, відетнонімна онімія, відетнофоронімний антропонім, відантропонімний ойконім* [7:9], *но етнонімічні публікації, етнонімічні явища* [7:8]; у Д.Г.Бучко отмечены: *топонімна модель, топонімний тип, но топонімічна система, но топонімічний словотвір, топонімічна хронологія* [1:11-12]; *ойконімічна система, но ойконімний словник, ойконімна деривація* [2:3-5].

В связи с рациональностью этого терминологического опыта и близостью украинской и русской терминологии рекомендуется:

- с помощью суффикса -н(ий) производит прилагательные от основы термина на -оним, выражающие признаки, свойственные тому, что называется мотивирующим словом. Соответственно, прилагательные на -н(ий) мотивируют наречия с суффиксом -о и существительные с суффиксом -ость:

- для выражения отношения, свойства, характеризующих учение, раздел науки, название которого образовано от соответствующих терминов на -оним с помощью суффикса -ік(а), использовать прилагательные с суффиксом -еск(ий) (т.е. прилагательные на -іческ(ий), которые мотивируют наречия с суффиксом -и);

- для выражения значения признака, относящегося к явлению, мотивированному с помощью суффикса -и(а), использовать прилагательные на -ичн(ый), которые обладают способностью выражать качественные значения и имеют морфологические средства такого выражения: возможность образования краткой формы, компаратива, существительных со значением отвлеченного признака.

- 1 Бучко Д.Г. Походження назв населених пунктів Покуття.-Львів,1990.
- 2 Бучко Д.Г. Ойконімія Покуття: Автореф. дис. ... доктора філол.наук.-Чернівці,1992.
- 3 Ковалик П. До упорядкування системи українських ономастичних термінів// Повідомлення Української ономастичної комісії.-К.,1976.-Вип.14.
- 4 Ономастична термінологія: Основні терміни, поняття та визначення. Матеріали до співкурсу: Для студ. філол. спеціальностей/Укл. О.Нагуш, Т.Ковалевська, С.Срмошкін, О.Данильченко.-Одеса,1994.
- 5 Подольская Н.В. Словарь русской ономастической терминологии.-2-е изд., переработ.-М.,1988.
6. Русская грамматика.-М.,1982.-Т.1.
- 7 Сприжак О.С. Етнонімія Полемеевої Сарматії. У пошуках Русі.-К.,1991.
- 8 Тихонов А.П. Словообразовательный словарь русского языка: в 2-х т.-М.,1985.-Т.1.
- 9 Тихонов А.П. Словообразовательный словарь русского языка: в 2-х т.-М.,1985.-Т.2.